

Domme fra Christian III's Tid angaaende kirkelige Forhold.

Ved

Holger Fr. Rørdam.

I Kolderup Rosenvinges »Udvalg af gamle danske Domme I—IV« findes der ikke faa, der angaa kirkelige Personer og Forhold; men da Udgiveren fornemmelig havde til Hensigt at oplyse Danmarks Retsvæsen, forbigik han mange Domme, som fra andre Synspunkter, saasom det kultur-, kirke-, lokal- eller personalhistoriske, ere af Vigtighed. En Eftersamling vil derfor endnu give et rigt Udbytte i alle disse og maaske endnu flere Henseender. Her har jeg samlet en Række Herredags- og kongelige Rettertings-Domme fra Christian III's Tid, angaaende Kirker, Klostere, Præster, Præstegaarde og andre kirkelige Forhold. Der vilde vistnok kunne findes endnu flere af samme Art; men her er dog altid i Forbindelse med hvad Rosenvinge tidligere har meddelt, ydet et temmelig betydeligt Materiale til Oplysning om Ydersiden af hin Tids kirkelige Forhold; ved Lejlighed faar man ogsaa undertiden derved Indblik i de indre kirkelige Tilstande. — Ved Udgivelsen ere de saakaldte Herredagsdombøger og Rigens Dombøger i det kgl. Gehejmearkiv (tidligere i Højesterets Arkiv) benyttede; en enkelt Dom er hentet fra »Tegnelser over alle Lande«. — Da Samlingen er temmelig stor, meddeles her en Begyndelse, som i et følgende Hefte kan fortsættes. Afskrifterne ere for en stor Del besørgede af Hr. Cand. phil. A. Larsen.

1.

1537, 5te April. Hr. Iver, Præst i Torup og Vang (i Thy), sagsøgte Christen Thomsen for Præstegaarden i Vang, som denne havde faaet i Fæste af Biskop Stygge Krumpen, men som Præsten mente tilkom ham, da han havde Kirken. Men Dommen gik Præsten imod, da han alt havde een Præstegaard, nemlig i Torup.

Vor skickett for oss Her Luer i Tworup oc haffde i rette steffnett Chrestenn Tamsen for hans prestegaardt, handt brugthe oc holthe hannum for, ligendis till for^{ne} Wong kierke, oc i rette lagde ett tings witnæ lydendis att xiiij mendt haffde witnett, att thennum aldrig kunde andett myndis, endt samme gaardt haffde werett rett prestegaardt tiill for^{ne} kirke. Item ett andett witnæ, att for^{ne} Her Luer haffde werett theris Sogneprest som en erafftig Dannemand, saa thii alle tacker hannum gott. Ther emodt i rette lagde for^{ne} Chrestiern Tamsen ett biscop Stygii Krompens breff, lydendis att handt haffde wntt oc fest Las Skeeg oc for^{ne} Chrestiern Tamsen forscreffne gaardt att bruge oc besidhe wtj bechis theris liiffstiidtt for aarlig affgiffit till stighett, som samme breff ythermere wduiser oc indeholdher, oc berette, att for^{ne} Her Luer hagde ther forwdhen en preste-gaardt, som handt nw wtj boer, oc haffde ij kirker etc. Tha epther etc. sagde wii ther saa paa for rette, att eptherthii att for^{ne} Her Luer haffuer ij kirker oc en preste-gaardt att bruge och besidde, tha bør for^{ne} Chrestiern Tamsen oc Las Skegs Hustru for^{ne} gaardt i Wong epther theris breffs lydelse, som for^{ne} Biscop Styghi thennum ther paa giffuitt haffuer, tiill saa [længe] K. M. wor kereste naadige herre gjør ther andre skickelse om. Datum Aagordt quinta feria pascatis. Præsentibus Magnus Gye, Her Prøbiørn, Erick Baner, Knudt Persen, Per Ebbesen, Axell Jull etc. [1537.]

2.

1537. 25de April. Præsten i Alsted (paa Mors), Hr. Jens Matsen, trættede med en Mand i Skarrum om noget Jordegods, som Præsten mente tilhørte hans Præstegaard og Kirke. Ved Dommen fik Præsten tildels Ret.

Vor skickett for oss Her Jens Matzen, Saagene prest tiill Alstedt kirke, oc hagde i rette steffntt Michel Oluffsen i Skarrum for nogett hans prestegaardt eyndom, eng oc jordt, handt brugte hannum for, oc for ett forte, handt skulle haffue indkast hannum tiill skade oc fortrængsel etc., oc i rette lagde ett breff lydendes, att nogre gode mendt haffde ephther fordom konning Crestierns befalling wdlagtt Her Niels Sommer then gaardt i Skarrum, som Oluff Tivrsen i bodhe, oc en raling, som ther paa bygtt wor, for prestegaardt tiill samme kirke, oc haffde tilfundett Sogneprest oc for^{ne} kirke nogett jordt, agger oc engh, som thii haffde fundett indscreffuit wti kirkens bogh, besynderlig Hønning Pøth oc Korssagger; mett flere ordt, som samme breff wtuiser oc indeholdher. Ther emodt i rette lagde for^{ne} Michell Oluffsen ett for benefntt koning Crestierns dom breff, lydendes att handt hagde tildømt hannum for^{ne} Korssagger, dog saa handt skulle holde etth woex lius i for^{ne} kirke ther aff, som samme dombreff ythermere wd-uiser oc indeholdher. Tha ephther breffue, beuisning oc sagens leglighedt sagde wii ther saa paa faare rette, att for^{ne} Her Jens Matzen oc Alstedt kirke bør for^{ne} Hønning Pøth mett hues mere gots, agger oc engh, som samme ridermends breff indeholdher, att haffue, nyde oc beholde, oc for^{ne} Michell Oluffsen att nyde Korssagger ephther syn dombreffs lydelse; men skader for^{ne} Her Jens nogett paa then grøfft, som for^{ne} Michel Oluffsen haffuer indkast, tha kalle seg paa xii eygermendt, att the reber oc deler marcken effther loffuen oc tilliger huer jordt eyger ther sammestedt saa møgitt, som thennem bør att haffue mett rette. Datum Viborg quarta feria post dominicam Jubilate, presentibus Her Magens Gøye, Offue Lunge, Magens Munck, Erick Banner, Per Ebbesen, Axell Jull etc. [1537.]

3.

1537. 30te April. Prioren i Helliggejsthus i Randers, Hr. Hans, sagte Henrik Bjørnsen til Stenholt, fordi han tilegnede sig noget Gods,

som hans Fader Bjørn Andersen havde givet til Helliggejsthus for at holde to Messer, med den Betingelse, at naar Messerne ikke mere holdtes, skulde Godset falde tilbage til Giverens Slægt. Da det nu bevistes, at Messerne vare ophørte, blev Henrik Bjørnsen erkjendt berettiget til at tilegne sig Godset.

Vor skickett for os Her Hans, Prior wtj Helligesthus wtj Randhers, oc haffde i rette steffntt Henrick Biørnsen tiill Stenholtt oc tiltallett hannem fore two gaarde ligendes i Sønderherritt i Folssløff, som hans fader Biørn Andersen hagde wndt oc giffuitt tiill for^{no} Helligesthus for ij messer at holdes skulle en dag wti huer wge tiill euig tiidt, som handt beuiste mett thuenne for^{no} Biørn Andersens skøde breffue, som handt i rette lagde. Ther tiill suarett for^{no} Henrik Biørnsen oc i rette lagde thuende genbreffue, som Her Lauris fordom Prior i for^{no} Closter mett menige conuentt ther samme stedtz haffde wdgiffuitt, lydendes att huar saa skede, att for^{no} messer oc gudtz tienniste icke redeligen holthes wedt magt, tha skulle for^{no} Biørn Andersen eller hans arffuinge haffue fuldt magt igenn att kalle for^{no} gaarde oc godtz, mett flere ordt samme breffue ythermere wduiser oc indeholder. Oc beuiste for^{no} Henrick Biørnsen, att for^{no} messer icke wti nogen tiidt haffuer werett wedt magt holdett, oc gaff thii thennem ther om i rette paa bode siider. Oc worte ther saa sagt for rette, att ephther thij att messen icke er hollt wedt magt, som beuiseligt er, tha bør for^{no} Henrick Biørnsen oc hans metarffuinge for^{no} thuø gaarde mett alle theris rette tiilliggelse att haffue, nyde oc beholde effther for^{no} prior Laurises oc Conuentes genbreffs lydelse. Datum Wiiborg secunda feria post dominicam Cantate, presentibus Her Prøbiørn, Her Oue, Magens Munck, Erick BANNER, Knudt Persen, Per Ebbesen. [1537.]

4.

1537. 1ste Maj. Prioren i Sæby, Hr Lavrits, søgte at hævde sit Kloster Gaarden Krestrup fra Jesper Tordsen, idet han paastod, at de Breve, denne havde paa Gaarden, vare Klosteret frakomme i den forledne Fejde; men Dommen gik Klosteret imod.

Vor skickett for [os] Her Lauris Prior wti Seby oc haffde i rette steffntt Jesper Tordsen oc tiltallett hannem for trende breffue, handt skulle haffue fangett, lydendes paa en gaardt kallis Krefstrup, som closter nogen stundt i were haffde, oc beclaget att samme breffue paa for^{ne} gaardt wor hannem oc closterett fraakomett nu wti thenne framgangen feyde, oc handt siiden skulle haffue hørdt oc sett samme breffue lesse i same Jesper Tordsens were wti hans egitt hus, saa lydendes att samme gaardt skulle aff rette høre tiill for^{ne} closter. Ther tiill suarede for^{ne} Jesper Tordtsen, att handt loedt lese oc see samme for^{ne} Prier i hans egitt hus trende breffue paa samme Krefstrup, huilke handt strax i rette lagde oc badt seg Gudt tiilhielpo mett opregtt finner, att handt wiiste icke aff ander breffue eller fick ander breffue ther paa end the samme try, som handt wti rette lagde. Oc i rette lagde ett skødebreff aff Hiøring byting mcdlxxi^o, lydendes att Jens Wogensen aff Lenggesholm haffde wntt oc skøtt Niels luensen aff Duede Krefstrup mett all syn tiilligelse mett mere godtz. Item ett høgborne Førstes koning Crestierns dom mcdlxxvi, lydendes att hans naade hagde dømpet Niels luensen oc hans arffinge Krefstrup tiill mett mere godtz tiill euindeligh eyge, som samme breffue ythermere wduiser oc indeholder, oc ey samme breffue lyder paa for^{ne} prier eller closter. Tha epther tiltall etc. wortt ther saa paa sagtt for rette effther breffue oc beuisning oc epther then edt, som for^{ne} Jesper Torsen saa haffuer seg beplichett, tha bør for^{ne} Jesper Tordsen oc hans arffuinge her epther nyde oc beholle samme Krefstrupgaardt mett all sin rette tiilligelse wbehindrett i alle maade, oc viil (sic) for^{ne} prior eller noget ander ther hannem oppaa noget ander breffue, thett handt skulle her paa i vere haffue, tha maa hand thett foruerge epther logenn. Datum Wiiborg tertia feria post Cantate, presentibus Her Magens, Her Prøbiørn, Her Oue, Magens Munck, Erick Banner, Knudt Persen, Erick Kromediige oc Per Ebbesen etc. [1537.]

5.

1537. 4de Maj. I en Trætte mellem Forstanderen for Hospitalet i Karup, Hr. Søren, og Christen Sommer om en Gaard i Ungstrup, tildømtes Gaarden den sidste, mod at han skulde svare Landgilde til Hospitalet. Brevet viser, at det i den katholske Tid saa stærkt besøgte Valfartssted, Vor Frue Kapel i Karup, tillige har været et Hospital, eller ved Reformationen er forandret dertil.

Vor skicket for os Her Seurenn forstander wti Karop oc hagde i retthe steffntt Chrestiern Sommer oc tiltallet hannom fore en gaardt liigendes i Wngstruppe, som Seuren Jensen paa boer, som kallis kirke gaardt, oc i retthe lagde etth lagheffdz breff, lydendes att Jes Jeyerssenn i i Bewle hagde indwordt samme gaardt paa kirkens wegne, oc hagde handt ey anditt attkomm paa for^{ne} gaardt end sliig attkom mett for^{ne} laghefftt. Ther tiill suarede Chrestiern Sommer oc sagde, att thett war hans foreldernes retthe godtz, oc hans forelderne gaff samme godtz tiill for^{ne} hospitall, oc opaa then tiidt war en tofftt, som siiden bleff byggt, dog att samme tofft skulle were hoss hannom oc hans arffuinge tiill eniig tiidt, oc att suare thennom ther aff oc giffue Landgillet tiill kirkenn, som handt strax beuiste her for oss mett breffue oc siigell, først mett en gammell sogne vittne aff Vngstroppe kirke tisliigeste mett etth tingsvittne aff Lysgaardt herritz ting, som v ridermendtz mendt hagde besegliitt vedt datum ij oc halluffierde sinds tiuge aar gammeltt, item en landtztingsdom vedt datum iiij oc trysindstiuge aar gammelt, lydendes att samme tofft mett sin tilligelse wor Olluff Sommer tildømpt att haffue i were oc forsuar oc lade kirken fange syn skyldt oc rettighedtt ther aff, oc tisligiste høgborne fyrstes konning Fredericks stadfestelse breff paa samme dom etc. Tha epter tiiltall etc. vor ther saa paa sagt fore retthe, att for^{ne} Chrestiern Sommer oc hans arffuinge bør for^{ne} gaardt mett syn tilligelse att haffue i vere oc forsuar, oc kirken at fange sin skyldt, som ther pleyer aff att gange mett retthe tiill for^{ne} Vngstruppe kirke. Datum Viborg

sexta feria post Cantate, presentibus Her Magnus Gøye, Her Oue, Knudt Persen, Per Ebbesen. [1537.]

6.

1537. 13de Maj. Præsten i Skivholme, Hr. Ansgarius, sagsøgte M. Philippus (Pratensis), Kannik i Aarhus, for noget Gods, som han mente med Rette tilhørte hans Præstegaard, men som Kapitlet i Aarhus gjorde Krav paa. Dommen gik Præsten imod.

Vor skickett for os Her Ansgarius Sogne prest tiill Skydeholm kirke oc hagde i retthe steffntt mesther Philip-pus canich tiill Aarhus Domkirke oc tiltallet hannom fore nogen egendom ligendes i for^{ne} Skydholm sogen, som kal-les Øreagger Stusmosæ dam, mett skoff oc marck i samme stedt, som for^{ne} Her Ansgarius sagde att haffue legitt tiill hans prestegaardt wti nogre aar, oc i retthe lagde noger nyy tingis wittner, sogne winder, liudendes att samme egen-dom hagde legitt tiill for^{ne} prestegaardt etc., oc hagde dog ingen gammell attkom ther paa i noger maade. Ther tiill suarede for^{ne} mester Philippus oc i rette lagde gamle att-koms breffue, lagheffdt breffue oc sandemendtz breffue mett flere, lydendes att for^{ne} egendom (som Her Ansgarius paa tretther) wor Capithels wti Aarhus retthe godtz oc eygendom, oc ingen att haffue brugtt for^{ne} eygendom tiill leyge wdhen for^{ne} capittels willig oc mynde. Tha ephther breffue, beuisning etc. wor ther saa paa sagtt fore retthe, att ephthertii for^{ne} eygendom Øreagger Stusmose damm, skoff oc marck wti samme stedt fandes att were wdhen marckeskiell emellom Skydeholm march oc Torps marck, oc ephther sliig gamle attkomms breffue oc beuisning, som forescreffuitt staar: Tha bør for^{ne} mester Philippus paa Aarhus Capithels wegne samme jordt oc eygendom att nyde, bruge oc beholdhe, wdhen for^{ne} Her Ansgarius haffuer ther atkom paa oc kandt skelliige beuise, att thett er saa affstennett oc affmertt ephther logenn, att hanom bør thett att nyde ephther logen. Datum Skanderborg Søndagen Exaudi, presentibus Her Oue, Magnus Munck, Knudt Per-

sen, Erick Kromedige, Axell Jull, Chrestiern Sommer etc. [1537].

7.

1537. 29de Juni. Tvende Alterpræster i Næstved, Hr. Hans Bernersen ¹⁾ og Hr. Bo Matsen, trættede angaaende en Gaard, som laa til Vor Frue Alter i S. Peders Kirke, der hvor „Vorherres Efterlignelse bær Korset og kaldes Dragten“. Striden drejede sig egentlig om det Spørgsmaal, om Ophøret af den tidligere Altertjeneste gjorde en Overenskomst ugyldig, der var vedtaget under Forudsætning af, at denne Tjeneste holdtes vedlige; ved Dommen besvaredes dette Spørgsmaal benægtende,

Vor skickett for oss Tomes Persenn i Odderop paa Her Hans Bernersens wegne oc hagde i retthe steffntt Her Boo Matzen oc tiltallett hannom for en gaardt liigendes i Nestwedtt i Brogade østenn wedtt store broo wdtt tiill aaen, som Her Boo nw wti boer, oc sagde, att hans hustrues fadher for^{no} Her Hans Bernersen hagde køptt jordtt oc grundtt, som samme gaardt paa bygtt er, tiill wor frue alther liigendes i Sanct Pedhers kirke i Nestwedtt, som wor herres ephtherligelse ber korsett oc kalliis drachenn, som handtt tha hagde i hefftt oc were, oc siiden hagde kostett ther møgett paa mett bygning tiill altherens besthe; oc att nw Her Boo holtt hannom gaarden fore oc ey holdher nogenn thienniste for samme alther, oc i retthe lagde noger ny tings wittner wdgifffuitt tiill Nestwedtt byting, lydendes att nogre mendtt hagde wittnett inden tinge, att for^{no} Her Hans Bernersen hagde opbyggt samme gaardt aff sytth egitt etc., som samme breffue ythermere wduiser oc indeholder, oc hagde ther dog ingen anden beuisning paa i noger maade, men menthe, att samme gaardt burde att komme hans hustrues fadher for^{no} Her Hans Bernersen tiill. Ther tiill suaredhe for^{no} Her Boo, att samme gaardt er for^{no} wor frue althers rette godts oc er gifffuitt ther tiill oc haffuer legitt ther tiill wti lang tiidtt, oc biscop Lage Wrne hagde wntt oc forlentt hannom samme alther mett

¹⁾ Kaldes ogsaa Hans Bernetsen og omtales 1538 som Kapellan ved S. Peders Kirke i Næstved (Dok. i Geh.-Ark., Topogr. Saml., Rønnebæksholm).

hindes tiliggelse syn liiffs tiidtt, som for^{ne} Her Hans Bernitsen hagde wñødt oc wthuingtt mett syn frii villig opladtt fore for^{ne} Biscop Lage Vrnes officialis, mett suo skell att Her Boo motte were thett nest, som for^{ne} Her Boo strax beuiste mett breff oc siigell, oc ythermere i retthe lagde handtt gamle atkoms breffue screffne paa pergmentt mett hingendes indsigle, lydendes att samme gaardt oc grundtt wor giffuitt tiill samme alther i Sancti Pedhers kirke tiill euerdelig eyge etc., som samme breffue ythermere wduiser oc indeholder. Fframedeliis i retthe lagde handtt twende contracts breffue, thett ene Biscop Lage Vrne, thett anditt nogre aff Capittell i Roskildhe hagde wdgiffuitt, lydendes att for^{ne} Her Hans Bernitsen oc Her Boo Matzenn wore wenliig oc well forligthe i suo maade, att Her Hans skulle haffue oc beholdhe syn liiffs tiidtt en liiden stwe oc herberg i samme gaardt mett mere rom, oc ther tiill skulle Her Boo giffue hannom aarlig aar syn liiffs tiidtt en t^e danst øøll, ett lamm oc ij gess oc ther tiill xx marck pendinge mett thet snariste etc., som samme contracts breffue ythermere wtuiser oc indeholder, huilken gordtz rom for^{ne} Her Hans Bernitsen nw haffuer i hefftt oc were ephther samme breffuis liudelse. Tha ephther tiltall etc. wor ther saa paa sagtt fore retthe, att for^{ne} gaardt oc grundtt mett syn rette tiliggelse bør att bliffue hos samme wor frue alther, som then tilgiffuitt er, oc for^{ne} Her Boo Mattzen samme gaardt att nydhe, bruge oc beholdhe siin liiffs tiidtt, oc fuldtgiøre samme contracts, som thennom [emellom] saa tiill myndelighedtt gangitt oc giortt er. Datum Haffnie sexta feria post Joannis baptiste, presentibus Jehan Friis, Her Tyggi Krabbe, Knudtt Bildhe, Knudtt Persen. [1537].

8.

1537. 1ste Avgust. Henning Fikkeseu, Borger i Stege, havde tidligere erhvervet Dom for, at noget Gods, som hans Fader Fikke Henningsen havde givet til Hellig Legems Alter i Stege Kirke, rettelig tilkom ham, da de betingede Messer vare bortfaldne. Han havde nemlig forhen haft Sag med Alterpræsten Hr. Oluf Bager derom. Nu var Sagen indstevnet af

Borgmester Michel Andersen i Stege paa Sognepræstens Hr. Jørgens (Lavritsens) Vegne, men Udfaldet blev det samme (jfr. Rosenvinge, Domme II, S. 42-3).

Wor skickett for oss paa wort rettherting Michell Andersen Borgmester i Stege oc hagde i rettthe steffnt Henning Fickessen borger ther same steds oc tiltalit hannom fore nogre wore oc riigens breffue, som handt haffwer tagit offuer Her Oluf Bager nogenn stundt siiden forleden, oc nw thisligeste offuer Her Jørgen Sogneprest i Stæge fore nogre gaarde liggendes i Stæge, som Ficke Henningssen hans fader hagde giffuit till helig legoms alther i Stæge kircke, oc handt will nw giøre thennom hinder paa samme gaarde, oc beretthe, at handt haffwer samme gaarde i forsuar paa alterens wegne, oc ey Her Jørgen, som handt tiltaler i then sag, haffuer ther nogit wtaff. Oc strax i rettthe lagde ett fundatz, datum Mcdlxxxvii, lydendes at Ficke Henningssen borger i Stæge oc hans høstrw Gertrudt hagde met begges theres frii willig i theres sundhett oc welmagt skött oc giffuit til Guds legoms alther i Stæge kircke nogre gaarde, grundt oc eyendom liggendes i Stæge, først en en gaardt, som Ficke oc hans høstrw selluff wti bode, liggendes mellem Jep Alsens gaardt oc Jens Langes norden hos Torgaden. Item ett anditt hus oc iordt i Lange strede liggendes emellem Lauris Baggers gaardt oc Boo Frostsens, item en gaardt i Recken, som ligger westen nest S. Annæ gaardt, item en fierde partt i Karen Munds gaardt, hus oc iordt met alle for^{ne} gaardes bygninger, som ther paa er, fraa thennom oc theres arffuinge oc till for^{ne} Guds legoms alther met et monstrantz, som Ficke hagde ladit giortt aff sitt egit, met flere clenodiis, kalk oc disck oc messe rede, mett suo skell oc wilckaar att ther schulde siiges oc opholdes two messer for thet same alther huer wghe, oc om torsdagen at afthen synges till Guds legoms loff Discubuit oc Melchizedech etc.; oc hwore same thienste icke suo holdes wedt magt, som forscreffuit staar, tha schulde theres arffuinge haffue magt at igen tage och annamme

alt thet guotss och clenodia, som the haffue giffuit tiill same altare, och tafflenn medt, som Ficke selluff bekostedt etc., som samme fundatzs och skøde ythermere wdwiiser och indholder. Item nogre andre pergamentzs breffue, som lyde indt paa samme fundatzs om for^{ne} gaardt, dog icke drog offuer ens mett samme fundatzs etc.; huilcke breffue som wor vdgiffuit lenge effther samme fundatzs giffuit vor, och fandes at were wloffactlighe och icke nogsome, som thet seg burde. Ther tiill suarede Henning Ffickessenn, att hans fader Fficke Henningssen gaff samme gaardt tiill for^{ne} altere for nogre messer och tieniste, ther for holdes skulde thwo dage hwer wge, epther for^{ne} fundatzis lydelse, och samme tieniste er afflagt och icke holdenn i nogher forledhen aar, och ey samme gaardt er lagt tiill hospitaall eller nogre andre christelig gudtztieniste (huilcket for^{ne} borgmester selluff bestodt) och thii alliguell holdt samme gaardt medt woldt och wretth, och satthe i retthe, att epther thi tiensten ey holdes och ey her epther holdes skall epther wor ordinantz lydelse, om hannom och hans mettarffuinge ey burde samme gaardt ath nyde, bruge och beholde. Om huilckenn sag the gaffue thennom baade vthi retthe. Tha epther tiilltalle, gennswor, sagenns leylichedt och fundatzens lydelse wor ther saa paa sagt faare retthe, ath for^{ne} Henning Fickessen och hans medtarffuinghe bør ath nyde, brughe oc beholde alle for^{ne} gaarde oc grundt medt theres bygninghe och alt andit, som nw tiilstede [er] hoss for^{ne} altere och skelig beuises kandt, ath hans fader deth saa giffuit haffuer for messer och tieniste, och ey the andre breffue, som so wdgiffuit ere, effther for^{ne} fundatzes lydelse ath komme hannom eller hans mettarffuinghe tiill briist eller skade epther thenne dag i noger maade. Forbiudendis alle etc. Datum Haffnie 5 feria post Petri ad Vincula, presentibus Her Offue, Knudt Pedersen och Niels Vindzentzs. [1537].

9.

1537. 11te Avgust. Per Guldsmid, Byfoged i Engelholm, gjorde som Arving efter afd. Borgmester Hans Persen i Lund Fordring paa en

Gaard i Landskrone, som denne i sin Tid havde givet til Lunds Domkirke for Messer smst. og en Messe for Skomagerlagets Alter i Landskrone. Da M. Peder Jersen, Kannik i Lund, imidlertid mødte og beviste, at Messerne endnu holdtes ved Magt, faldt Dommen, at Gaarden skulde blive ved Lunds Domkirke, saalænge den nuværende Besidder levede. Naar han var død, kunde Hans Persens Arvinger atter paatale Sagen.

Vor skicket for oss Per Guldsmedt byfogett i Engelholm oc hagde i rethe steffntt kirke werriger tiill Lunde domkirke fore en gaardt ligendes i Landtzkrone, som Hans Persen borgmester i Lundt hagde giffuitt tiill Lunde domkirke fore nogre messer oc Guts thienniste, ther fore holdes skulle, oc i retthe lagde etth genbreff, lydendes att nor samme messer oc thienneste ey holdtes wedt magt, tha skulle samme gaardt igennkomme tiill for^{no} Hans Persens retthe arffinge wden all gensigelse i noger maade etc., som samme breff ythermere vduiser oc indeholler; oc menthe att samme thienniste ey nu holtes, oc gorden ther fore burde att komme tiill retthe arffinge, mett flere ordt etc. Ther suarede mester Peder Jerssen Cannich i Lundt mett fuldt magt paa for^{no} Lunde domkirkes kirke weriges wegne, at same messer oc thienniste en nw holtes wedtt magt ephther Fundatzens lydelse, oc strax i retthe lagde ett skøde breff wdgiffuitt wnder Gudtz aar mcdlxxxvii^o, lydendes att Hans Persen borgmester i Lundt mett sin hustruis Margrethe Oluffs datter villig oc samtycke hagde skøtt oc afhendt fraa thennom oc theres arffinge oc tiill Lunde domkirke, hindes bygning mett att opholde, en theres gaardt liigendes i Landtzkrone paa hiørnett vestenn nest op tiill thet strede, som løffuer fraa kirkegaardenn oc indt paa adell torgitt, som giffuer aarliig tiill landtgille xiiij Lybsk march rede pendinge genge oc geffue i Skaane, mett all for^{no} gaardtz oc grundtz retthe tilliigelse, mett saadan skell oc wilkor att ther skall holdes huer wge om aarett ij messer wti Lunde domkirke oc en aartiidt huert aar oc en siungen wor frue ¹⁾ messe at lade holde fore skomager lags

¹⁾ Her findes tvende Tegn, der ligne to Ris eller to Lys.

althere i Landtzkrone etc., som samme skødebreff ythermere wduiser oc indeholler. Oc mienthe, att samme gaardt burde att bliiffue wedt kirkenn tiill hinde bygning, men samme thienniste wedt magt holtes etc. Om huilkenn sag the gaff thennom baade i alle retthe. Tha epther tiltall etc. vor ther saa paa sagt fore rette, att for^{ne} gaardt i Landtzkrone, som saa tiill Lunde domkirke giffuen er for sliig thienniste, som forscreffuit staar, bør att bliiffue hoss samme kirke epther wor ordinantzis lydelse, then stundt then leffuer, hinde nu i were haffuer, oc samme thienniste saa opholdes; men nar handt dødt oc affgangenn er, samme gaardt nu i vere haffuer, tha thalle for^{ne} Hans Persens neste arffinge paa, oc tha gaa ther om saa mögitt som rett er. Datum Haffnie Sabbato post Laurentii martiris, presentibus Her Prøbiørn, Her Oue, Her Holgertt Vlfstandt, Her Axell Vgerup, Magnus Munck. [1537].

10.

1537. 24de Avgust. Reclamation af noget Gods, som var givet til S. Peders Kirke i Kjøbenhavn under Betingelse af Messelæsning, der nu var ophørt.

Vor skickett for oss paa vort retther ting Peder Trogelsen borger i Kiøbenhaffn paa sine oc sine metarffinges wegne oc hagde i retthe steffntt Jens Trogelssen borger ther samme stedtz oc hans stalbrødre, kirkewerigere tiill sancti Peders kirke her wti Københaffn, fore en gaardt ligendes i Nørre gade her samme stedtz, som hans stefader, hans moder oc handt selluff hagde giffuitt tiill for^{ne} sancti Peders kirke fore nogre messer oc thienniste, som ther fore holdes skulle aarligen wti huer wge; oc beretthe, att samme thienniste er nederlagt oc ey haffuer werett holdett i nogre aar, oc menthe ther fore, att same gaardt burde att komme igien tiill hannom oc hans mettarffinge. Ther tiill suarede for^{ne} Jens Trogelsen kirkewerrig oc bestaadt, att samme thienniste er nederlagt; dog menthe, att garden borde att bliiffue hoss kirken, som hun wor tilgiffuen, oc

strax i rettthe lagde ett skøde breff wdgiffuitt wnder Gudtz aar mdxv°, lydendes att Anders Tomesen borger i Kiøbenhaffn mett Christine Andersdatters synn hustrues fulbyrdt oc mett syn fuostersøns Peder Trogelsens ja oc sammtycle hagde wti syn frii welmagt wntt, giffuitt oc affhendtt fraa seg, syn hustru oc beges theres arffinge oc tiill sancti Peders kirke i Kiøbenhaffn tiill ewerdelig eygendom en syn gaardt, jordt, hus oc bygning ligendes paa Nørre gaade her samme stedtz synden nest optiill wor frues kirke jordt, som Oluff Astridsen nu wti were haffuer, oc norden nest optiill for^{ne} wor frues kirke jordt, som Lagæ Pungemager nw wti were haffuer oc selluff paa boer, som er wti siin længe fraa adelgaden aff øster og wti wester en oc fire sinds tiuge sielandtz alne, item wti sin brede op vti gaarden aff synder oc wti nør xxxiij, item wti sin brede wd mett Adellgaden aff synder oc wti nør xxix alne ij fingerbrætt myndre, wti syn lengæ oc brede op oc neder, som for^{ne} gaardt, jordt oc grundt nu forfunden er bygtt oc begreffuen mett all syn rette tiilhørelse inthett wndertagitt, dog wti saa maade att forstandere oc kirkeveriger tiill for^{ne} sancti Peders kirke, som nu ere, oc alle theres epherkommere skulle lade holde oc siige tuo ewige messer for vor frue althere i samme kirke huer wge tiill ewig tiidt oc ther tiill tuo euige begengelser om aarett etc., som samme skøde oc fundatz ythermere wduiser oc indeholder. Item eth skøde aff Kiøbenhaffn byting wnder samme datum, lydendes att Anders Tomesen mett Christine Andersdatters syn hustrues oc sin fuostersønns Per Trogelsens jaa oc samtycke hagde inden tinge skøtt samme gaardt oc grundt tiill sancti Peders kirke i Kiøbenhaffn etc. Item ett dombreff aff Kiøbenhaffn raadhuus wnder Gudtz aar mdxxv, lydendes att samme gaardt wor sancti Pederskirke tildømt fore samme messer oc thienniste epher then gamle skick, som tha paa ferde wor, dog icke lenger end nogre kom mett bedre beuisning etc., met flere wore oc riigens forfyllings breffue, som for^{ne} kirke weriger for oss wti rettthe

lagde. Tha satte for^m Per Trogelsen wti retthe, om samme gaardt ey burde att komme tiill hanom oc hans mettarffinge, ephtherthii att samme thienniste er nederlagt oc ey her ephther holdes skall ephther wor ordinantzes lydelse, oc ephtherthii handt selluff end nw leffuendes er oc ey hagde giffuitt samme gaardt tiill for^m kirke lenger end som samme messe oc thienniste opholdes oc bleff wed magt, oc om sliig breffue burde att komme hanom eller hans mettarffinge tiill skade eller brøst i noget maade. Om huilken sag the gaffue thennom baade i alle retthe. Tha ephther tiltall etc. vor ther saa paa sagt fore retthe, att ephther thii att samme thienniste er nederlagt oc ey holdes ved magt eller her ephther holdes skall, oc samme Per Trogelsen en nw leffuer oc handt oc hans mettarffinge fore theres trang, nytthe oc tarff thett behoff haffuer, tha bør for^m Per Trogelsenn oc hans mettarffinge att nyde, bruge oc beholle for^m gaardt oc grundt, hus oc bygning, som hun nu forfunden er, mett all syn retthe tilhørelse tiill ewerdelig eyge eye skullendes, oc the breffue, skøde oc forfyllingsbreffue oc alle andre, ther paa giortt ere, att were døde oc magteløse oc ey att komme Per Trogelsen eller hans mettarffinge tiill brøst eller skade ephther thenne dag i noget maade. Datum Haffnie die Bartholomei apostoli, presentibus Her Magens Gøye, Her Tygge Krabbe, Her Prøbiørn, Her Oue, Her Axell Bragde, Her Truid Wlffstandt oc Erich Banner. [1537].

11.

1537. 4de September. Reclamation af en Gaard i Kjøbenhavn, der var givne for Messelæsning til det nu nedbrudte S. Nicolai Kapel i Brøndbyvestre Kirke.

Vor skickett for oss Hans Hanssen paa syn faders Hans Laurissens wegne oc Twi Brygger paa syne oc syne mettarffinges wegne oc hagde i retthe steffntt Seuren Bosenn oc Hans Jensen kirke werger tiill Bryndby vestre oc tiltallett thennom for en gaardt ligendes i Vandmølle strædditt i Kiøbenhaffn oc for the breffue, som lyder paa samme

gaardt, som theris forelderne hagde kjøbt oc siiden giffuitt tiill sancti Nicolai Capell i Bryndby vestre for nogre messer oc thienniste ther fore aarlig holdes skulle, oc beretthe, att samme messer er nederlagt oc ey holdes ved magtt, oc tisligeste att for^{ne} Capell er nederbrott oc ødelagt, oc menthe forthi, att samme gaardt oc hues breffue ther paa wore burde att komme tiill theres retthe arffinge, som samme gaardt gaff tiill for^{ne} Capell etc. Tha tiill suorede for^{ne} kirkeweriger oc bestode, att samme Capell er nederbrott oc ødelagt, oc tisligeste att samme thienniste ey haffuer werett holdett wedtt magt i nogre forledne aar, men menthe, att samme gaardt burde att bliffue hoss kirken, dog capellen vor nederbrott, som gaarden til giffuen vor, oc the hagde attkoms breffue paa, oc strax i retthe lagde etth skøde breff wdgiffuitt vnder Gudtz aar mcdlxvij°, lydendes att Erick Adamessen borger i Kiøbenhaffn hagde soltt oc skøtt Bundj Olssen i Bryndby vestre en syn gaardt oc grundt ligendes i wor frue sogen i Kiøbenhaffn østen vedt Adell gaden, som løber fraa gamle torg oc neder tiill vandmøllen paa hiørnet vesten nest then gaardt Per Michelssen fordum otthe, oc syden nest sancti Dionisii althers gaardt, som Jes Jude rodmandt fordum ibode, som er i sin lenge fraa nør oc i synder paa bade siider tiill Adelgaden fempten oc tiuge Sielantz alne mynne ett quarter, item fraa øster oc i wester tiill Adellgaden paa then nørre siide fiire oc tiuge Sielandtz alne oc ett quarter, item paa then synder siide vdtmett Adelgaden fraa øster oc i vester siw oc tiuge alne, mett all for^{ne} gaardtz retthe tilliggelse, intett vndertagett, tiill ewerdeliig eyge, oc kiendes seg att haffue oppebaaren fuldt betalling ther fore etc.; item ett anditt skøde breff, lydendes att Bundi Olsen oc hans hustru Elitze Bundis hagde skøtt oc oplatt samme theres gaardt oc grundt ligendes i Møllestræditt i wor frue sogen i Kiøbenhaffn twertt fore Knudt Scriffuers gaardt østen tiill, mett all for^{ne} gaardtz retthe tilliggelse inthet vndertagett tiill sancti Nicolai capell i Bryndby vestre, oc hagde opladitt

kirke weriger ther samme stedtz alle the breffue oc rettighett, som the paa for^{no} gaardt hagde, dog mett saa skell att kirke weriger oc sognepresten ther samme stedttz skulle lade holle ther fore two aars messer huert aar tiill ewig tiidt, oc huore saa skede att samme thienniste faldtt oc icke redelig opholtes, tha skulle theres arffinge haffue fuldt magt for^{no} gaardt igien att tage etc.; item ett vor kierre herre faderbroders K. Hanses (saliig mett Gudt) stadfestelse breff offuer samme nest for^{no} skøde etc., som samme breffue ythermere wdtuise oc indeholder, om huilken sag the gaff thenom i retthe paa baade siider. Tha epther tiltall, gensuor, sagens leylichett oc for^{no} fundatzens lydelse vor ther saa paa sagt fore retthe, att epther thii samme messer oc thienniste er nederlagt oc ey holdes wed magt, oc ey heller her epther holdes skall epther vor ordinantzens lydelse, tha bør for^{no} Hans Hanssen paa syn faders vegne, Hans Laurissens, att nyde, bruge oc beholle for^{no} halluff gordt mett all syn retthe tilliggelse, eptherthii for^{no} Hans Laurissen er for^{no} Bundi Olssens syn moderbroders retthe arffinge, oc for^{no} Twi Bryggere oc hans mettarffinge att nyde oc beholle then anden halluff dell i for^{no} gaardt mett syn retthe tilliggelse, om saa findes, att the ere for^{no} Elitze Bundis retthe arffinge, oc thett skøde oc then stadfestelse ther offuer, lydendes att samme gaardt oc grundt wor giffuen tiill for^{no} capell fore sliig thienniste, som forscreffuit staar, att were døde oc magteløse oc ey her epther att komme for^{no} Bundi Olsens oc Elitze Bundis arffinge tiill brøst eller skade epther thenne dag i noget maade. Datum Haffnie tertia feria post Egidii, presentibus Her Oue, Erick Banner, Michell Brockenhus, Marquortt Tymandt oc Mouris Emichsen. [1537].

12.

1537. 7de September. Hr. Predbjørn Podebusk gjorde paa sine egne og andre Arvingers Vegne efter Hr. Erik Ottesen (Rosenkrands) Fordring paa en Gaard i Kjøbenhavn, som Hr. Erik Ottesen i sin Tid havde givet til Helliggejsthus smst., under Betingelse af at der skulde læses

visse Messer (se Kbhvns Kirker og Klostere, Tillæg Nr. 51). Da Messerne nu vare bortfaldne, mente Hr. Predbjørn, at Arvingerne vare berettigede til at tilegne sig Gaarden. Men da Hospitalets Forstander beviste, at den nu var henlagt til Underholdning for de syge, faldt Dommen, at Hospitalet skulde beholde Gaarden, med mindre Arvingerne vilde gjenkjøbe den for 1000 Mark i Syslinger og danske Hvide.

Vor skickett for oss paa wortt retthertingh Her Prøbiørn Podebusk paa syne oc alle Her Erich Ottsens arffinges wegne oc hagde i retthe steffntt Her Prior Per Plog oc the andre forstandere tiill Helligesthus i wor stad Kiøbenhaffn oc tiltallett thennom fore en gaardtt liigendes i Hogbraastræde her i Kiøbenhaffn, som hans hustrues fader Her Erick Ottsen gaff tiill samme Helligesthus fore en dagliig messe oc anden thienniste, ther fore holdes skulle, oc beretthe, att samme messe oc thienniste er nederlagtt oc ey holdes wedtt magtt, oc menthe forthii, att samme gaardtt burde igienn att komme tiill Her Erick Ottsens arffinge. Ther tiill suorede Her Hans Dirickssen oc Per Jørenszen, vor borgmester i Kiøbenhaffn, paa the arme siuges wegne ther innde lige, oc bestode, att samme messe oc thyenniste er nederlagtt oc ey haffuer weriitt holdett i nogre aar, oc beretthe, att the haffue lagt then rentthe aff samme gordt gick mett mere tiill the arme siugæ oc ther fore forøgtht siugehusitt mett mange siugæ; oc sagde, att samme gaardt wor giffuen thiidh tiill euerdelig eyge oc wor nw lagt tiill en retth christelig brug oc Gudtz thienniste, the arme siuge tiill vnderholling, oc menthe, att samme gaardtt burde ther hoss att bliffue. Tha epther sagens leylighett oc wor til-ladelse, att the arme siuges theres opholdtt tiill klede oc føde skulle thennom ther wti icke formyndskes, wor thennom strax saa tallett emellom tiill myndelighett, att alle Her Erich Ottsens arffinge skulle giffue oc fornøge the arme siuge i for^{no} Helligesthus etth twsintt march danske wti syslinge oc danske huider oc ingen anden myntt, oc ther mett for^{no} gaardtt oc grundtht mett hues bygning oc alle syn retthe tilhøring i lenge oc brede intthet wnder-tagett att komme frii oc quitt tiill all Her Eriich Ottsens

arffinge oc theres arffinge tiill euerdeliig eyge, eyge skulendes. Oc nar for^m Her Erich Ottsens arffinge antworde forⁿ i^m march i syslinge oc danske huider fraa thennom oc tiill forⁿ Helliigesthus myndige forstandere, tha skulle oc mue the annamme samme gaardt oc grundt i lenge oc brede, som hun forfunden er mett alle the breffue oc attkom, som forⁿ Helliigesthus ther paa haffuer, oc skulle samme twsiintt march ey forkommes oc ødes, men vtsettes paa rentthe hoss erligtt oc logactitth folck tiill ewiig tiidtt thii arme fattiige siuge tiill hielp oc vnderholling. Datum Haffnie vigilia natiuitatis [Mariæ], presentibus Jehann Friis, Her Oue Lunge, Her Olluff Rosenkrantz, Her Claus Bille, Her Axell Vgerop ritthere, Esgi Bille, Knudt Persen oc Erich Krommediige. [1537].

13.

1537. 23de Oktober. Der var Trætte mellem Jomfru Anne Marsvinsdatter samt Hr. Werner Grotte paa den ene Side, og Peder Norby paa den anden, angaaende tvende Vikarier i Odense til S. Mortens Alter i Vor Frue Kirke og S. Karine Alter i S. Albani Kirke. Peder Norby havde udtaget Stevning, men var dog ikke mødt, hvorfor Godset tildømtes hans Kontraparter, saalænge til han for Retten beviste sin Adkomst dertil.

Wor skickett for oss paa wort rettherthing oss elsk^e Axel Wrne wor secretherer paa oss elsk^e Jomffru Anne Marswiinssdatters oc Her Werner Grottes wegne och bødt seg wti alle rette modt oss elsk^e Peder Norby, epther som beuiseliigt wor, at forⁿ Per Norby hagde thennom mett wor steffning hiidt y rette steffnidt tiill thenne neruerindes herredag om noghen trette, som thennum emellom er for nogiit godz liggendes tiill twende vicarier wtij Otthense, som er tiill sti. Morthens alter y wor frue kircke oc ste. Karine alter y S. Albani kircke, som forⁿ Her Werner hagde soldt oc skøtt forⁿ Jomfrw Anne Marswiinssdatter, oc forⁿ Peder Norby menthe sig at skulle were metarffuing ther tiill etc.; oc haffuer forⁿ oss elsk^e Axell Wrne paa forⁿ Jomfrw Annes oc Her Werners wegne huer dag nw

wti xiiii dage, siidhen thenne almindeliig herredag paagick, bodhet seg wti alle rette, oc ey for^{ne} Per Norby eller nogen paa hans wegne her møde wille att gaa vti rette y then sag wti nogher maadhe; oc sette for^{ne} Axell Wrnne wti rette paa for^{ne} Jomfrw Annes oc Her Werners wegne, om thennum paa theres wegne ey burde att haffue dom wtii then dag (sic), oc om for^{ne} Per Norby ey wor plictug att staa thennum tiill rette ephther wor recesses lydelse, ephther thy handt thennum so logliig steffnet mett wor steffning oc ey sielluff eller nogen paa hans wegne mødhe wille. Tha ephther sagens leilighet sagde wij ther so po for rette, att thet skiøde, som for^{ne} Her Werner for^{ne} Jomfrw Anne Mar-swiiinssdatter po samme godz giordt haffuer, bør wiidt sin magt at bliiffue, oc Jomffrue Anne same godz att nyde, bruge och beholle, szo lenghe for^{ne} Per Norby kandt thet anderledes beuise oc wiill were y rette, oc for^{ne} Per Norby at staa Jomfrw Anne oc Her Werner tiill rette, ephtherthii handt thennum logliigh steffnde, som beuiseliigt wor, oc ey sielffuer eller nogen paa hans wegne møde wille ephther wor recesses lydelse. Datum Haffnię 3^a feria ante Simonis et Jude, presentibus Her Prebiørn Podebusk, Her Trued, Magnus Gyldenstiern, Magnus Munck, Peder Ebbesen, Basse Cristoffersen, Jacob Brockenhus. [1537].

14.

1537. 27de Oktober. Trætte mellem Hr. Joachim Knudsen i Skamby (som i sin Tid havde været Dronning Christines Skriver og Kapellan, og siden haft forskjellige Kirker i Forlening) og Hr. Predbjørn Podebusk angaaende noget Gods, Niels Brok i sin Tid havde lagt til S. Karine Alter i Vor Frue Kirke i Odense. Godset tildømtes Hr. Joachim Knudsen.

Wor skickett for oss Her Jochim Knudssen y Schamby, hagde steffnit Her Prebiørn for nogher gaarde oc gotzs liigendes tiill ste. Karinne altare y wor frue kircke y Otthense, oc for^{ne} Her Prebiørnn haffde thennum ther fra taget oc holt hannum for noger aar, oc y rette lagde eth dom vdgiiffuit paa Landemode oc eth andhet, som wi oc wort elsk^e Dan. Riiges raadt haffde vdgiiffuit i Otthense oc

tildømt for^{no} Her Jacob ¹⁾ paa alterens wegne samme gotz mett hues bagstادت ther ephther stoedt. Ther tiill suaarede os elsk^e Knut Gyldenstierne paa for^{no} Her Prebiørns wegne, at Niels Brock haffde ichi vthen wnth samme gotzs tiill for^{no} altere paa en tiidt lang, og ey handt haffde giiffuit ther anthen breff eller segell paa, och wor thet skedt før wor Reces bleff vdgiiffuit po sodanne kirckens forlening, oc menthe forthi, for^{no} Niels Brocks børn maatte nyde samme gotzs. Thiil huilcke Her Jacob suaare[de], at hand haffde for^{no} Niels Brockes presentatz hans liiffs tiidt po same alterens renthe etc., mett flere ord thennum emellom forløb. Tha sagde wii ther saa paa for rette, at for^{no} oss elsk^e Jachim Knutsen bør att nyde, bruge oc beholle same gaarde oc godz po for^{no} altares wegne mett all theres rette tilligelse oc ther tiill mett huiss opbørssell som ther aff opborridt er, epter for^{no} wor doms lydelse, oc oss elsk^e Her Prebiørnn Podebusk att stonde oss elsk^e Her Jachim Knutsen oc oss tiill rette for huer vj vgher handt haffuer siidet wor dom offuer høriig oc bøde ther fore ephther wor recesses lydelse. Datum Haffnię vigilia Simonis & Jude, presentibus Her Tyge, Her Anders Bylde, Moghens Munck, Her Truedt, Her Esge Bilde oc Jochim Hardenbierge. [1537].

15.

1537. 1ste November. Gunde Lange gjorde Krav paa en Gaard i Gjelsted i Herlufmagle Sogn, hvormed hans afd. Faster Anne Hans Grises havde forlenet Hr. Lavrits Christiensen, Prædikant i Næstved, for hans Livstid. Han mente nemlig, at hun ikke havde haft Ret dertil, da hun døde uden Børn. Men da det bevistes, at han selv havde beseglet Forleningsbrevet, blev hans Krav afvist ligesom ogsaa nogle andre Fordringer, han havde mod Hr. Lavrits.

Gwmdi Lange hagde i rettæ steffnth Her Lauris Chrestiernssen predicantther y Nestwedh oc tiiltalliitt hannom fore en wor dom, som handh nogen tiidh siiden forhuerfuethth her y byen, lydendes paa en gaardt y Gielstett

¹⁾ Jacob og Joachim er det samme Navn.

ligendes, som frw Anne Hans Griises hans fadersyster skulle haffue wntth oc forleet for^{no} Her Lauris sin liifs tiidh, huilcken gaardtt Gundi Lange menntæ, atth hun ey maatte haffue tess magtt, thii hun ey loedh barnn epther seg, oc ther fore skulle samme gaardtt mett mere godtz komme tiill rette arffinge igien epther hindes dødth. Ther tiill swariith for^{no} Her Lauris, att for^{no} frw Anne hagde forleett hannom samme gaardt sin liiffs tiidh att bruge fore hans thieniste, som handh beuiste mett hindes breff oc siigell, huilckett handtt i rette lagde, oc mester Ifuer Jull oc for^{no} Gundi Lange selluff mett hindhe besegliitt hagde, lydendes att hun mett sin slectth oc wenners raaedh oc sambtycke hagde wntth oc forlentth for^{no} Her Lauris sin liifs tiidh en sin gaardtt ligendes y Gielstett y Helluff sogenn mett all sin tilliggelse att haffue oc beholle quitt oc frii, oc nar Her Lauris dødth oc affgick, tha skulle samme gaardtt igiennkomme tiill hindhe eller hinndhes rettæ arffuinng, oc ther som samme gordt bleff hannom affwonden, tha hagde hun beplichet seg oc synne arffinge att frij hannom saa goed en gaardtt igien inden sex wger ther epther etc., som samme breff ythermere wduiser. Oc satte y rettæ, om hannom ey samme gaardtt burde att nydhe sin liiffs tiidh wbehindrett epther hans breffs lydelse etc. Tiisliigeste tilliitt for^{no} Gundi Lange for^{no} Her Lauris fore nogett selluff, som wor ij sølskede, en guldtring oc etth sylstoff oc andett mere, som for^{no} frw Anne skulle haffue tilhørdtt, oc mennte, att Her Lauris skulle haffue thet forrycktt mett wmyndhe. Thiill huilckett for^{no} Her Lauris suarett oc bestoedh, att handh hagde samme guldtring oc sylskeder, huilckett hun hagde giiffuitt hannom wti siith leffuendes liiff y sin løn, oc ey for^{no} Gundi Lange kunde anderledes beuise for^{no} Her Lauris samme sager offuer anthen mett breff eller siigell wti noger maadhe. Oc berette for^{no} Her Lauris, att for^{no} Gundi Lange hagde ladiitt besett hans godz wti Nestwedh fore samme sager oc ther tiill mett nogett queg, som hun hagde wntth oc giiffuitt hannom y siith testa-

menntæ, oc mentæ hannom ther mett wor skeedh wretth, mett flere ordhtt thennom emellem wor. Tha ephther tiltall, giensuor oc sagens leylichet wor ther saa paa sagtt, att all then anpartt, som frw Anne, mester Issuer Jwll oc Gundi Lange kundhe tilfalle wti for^{ne} gaardtt y Gielstedh ephther doctor Erick¹⁾, thet bør for^{ne} Her Lauris att beholle sin liiffs tiidh wbehindritt, ephtherthii theres indsiigell fandes for breffuith; men the andre parther wti samme gaardtt hagde hun icke magtt tiill att affhende lenger endh hun leffde, dog skulle alle the andre mettarffwyngte were plic-tug tiill att holle for^{ne} Her Lauris samme hinds breff skadesløst. Oc hues andre sager for^{ne} Gundi Lange oc Her Lauris emellom wore om sølluff eller andett forliigtæ wy thennom att skulle aldelliis were klartt oc endelig aff-talletth ephther thenne dag wti alle maadhe, oc for^{ne} Her Lauris atth nydhe oc beholle hues queg hun hannom y siith testamennte giiffuitt haffuer ephther hinds testamentes lydelse. Datum Haffnie die omnium sanctorum, presentibus Johan Friis, Her Præbiørn, Her Anders Bildhe, Her Truedh, Per Ebbessen oc Jacob Hardenbierg. [1537].

16.

1537. Fru Anne Niels Brades Efterleverske havde gjort Krav paa en Gaard i Vindehelsinge i Løve Herred; men da Præsten i Helsing, Hr. Søren Olufsen, beviste, at den altid havde ligget til Kirken og Præsten smst., fik han Dom for, at den fremdeles skulde tilhøre Præsteembedet.

Wor skickett for os paa wortt retthertingh Her Seueren Oluffssen sogneprest tiill Helsinge kiercke oc bød seg wti alle rette modtt os elsk^e frw Anne Niels Bragdes ephther-leuerske, ephther som hun hagde ladet hannom steffne hiidtt att møde nw i Thoersdags nest forleden for j gaardt lii-gendes y Winde Helsingh, som er giffuen tiill kiercken oc presten, oc beretthe for^{ne} Her Seueren, att han hagde verit hos for^{ne} frw Anne oc adspurde hinde, om hun wille gaa i

¹⁾ D. Erik Nielsen (Rosenkrands) til Tange, Dekan i Kjøbenhavns Kapi-tel. Jfr. Kjøbenhavns Kirker og Klostere i Middelald. S. 168.

retthe met hannom om samme gaardtt, tha sagde hunn ney. Tisligeste sende wii tiill hinde os elsk^e Mogens Godske oc Pedher Rutt att ladhe hinde attspørre, om hun ville gaa i retthergangh mett for^{no} Her Seueren, om hun kiendes seg nogen lodtt eller deell i samme gaardtt. Tha sagde hun ney, fandes att wden (sic) saa hinde fadher Per Langh eller hans foreldherne haffde giffuet samme gaardtt tiill for^{no} kircke, huilkett ey findes kunde, att samme hinde fadher oc foreldherne hagde nogen tiidtt giffuitt samme gaardtt til for^{no} kirke, men altid haffuer leygitt i roelliigh heffdt ther tiill, oc ey wille werre i retthe. Tha framlagde for^{no} Her Seueren eett gammell papiers breff wdgiffuitt aff Løffue herritztingh wndher Gudtz aar Mcccc^olxxv^o, lydendes att Her Per Matzen then tiidtt capelan tiill for^{no} Helsingh hagde ther weritt oc eskett santt windes byrdtt, om nogen hagde hørtt, att her hagde weritt nogen tiid giffuett ildingh oc kier paa then gaardtt, Helsinge kircke oc prest y were hagde, ligendes i Windehelsinghe. Tha hagde xii mendtt wittnett, att the aldrig hagde hørtt eller spurdt ildingh eller kier were rørdtt paa samme gaardtt. Och beretthe for^{no} Her Seueren, att siiden thet breff bleff giffuitt, som er lx aar siiden, att alt thes emellom haffuer for^{no} gaardtt liigett tiill for^{no} Helsinge kircke oc prest ther wti roelliigh heffdt oc brugelse, oc ey nogen hagde kiendtt ther lodtt eller deell wti nogher mode. Oc begerett, att han epther sliigh leyliighet oc hans breffuis lydelse motte fange dom for segh. Tha sagde wij ther saa paa for retthe, att for^{no} Her Seueren oc hans eptherkommere presther tiill for^{no} kircke bør att nyde oc bruge oc beholle for^{no} gaardtt i Winde Helsinge ligendes tiill euindeliigh eye wden all hindher eller paathall y nogher maade, oc ther wdoffuer forbiude wij alle i huo the helst ere eller were kunde thennom paa for^{no} gaardtt hindher eller forfangh att giøre i nogher mode. [1537].

17.

1539. 5te Juni. I en Trætte mellem Adelsmanden Jørgen Persen til Østerlinnet og Hr. Hans Gaas, Sognepræst i Svenborg, paa hans Moders,

Christine Gaas's Vegne, angaaende en Gaard i Vejstrup, blev Gaarden tilkjendt den sidste.

Vor skickett fore os Jørgenn Perssen till Østerlynett paa then enæ oc Her Hans Gaass wti Swynborg paa sin oc synn moders wegnæ paa then anden siidæ, ephther som samæ sag opsatt wor tiugen[de] dag jullæ her wti wor kjøbstatt Ottensæ oc ind fore os oc wortt elsk^o D. R. R. tiill førstæ almyndelig herre dag, och tiltalliitt for^{ne} Jørgen Perssen for^{ne} Her Hans Gaass fore en gaardtt ligendes wti Vixstrup, som Mattis Faderssen wti boer, oc wor hans federne gaardtt, som Christine Gaasis nw wti were haffuer, oc berettæ, att then tiidh hand [wor] en dreng, tha gick ther skødhæ emellom for^{ne} Christine Gaasis oc hannom, oc handtt ey skullæ then tiidh weritt syn eygen werriig men hans moderbroder, oc mentæ ther fore, att same skøde burdæ ingenn magtt att haffue; och i rettæ lagde nogre breffue, som os elsk^o Her Iffuer Munck, then tiidh biiscop wti Riipæ, Magnus Munck, Hans Munck mett flere huer besynderliigæ hagde wdgiiffuitt, lydendes att then tiidh for^{ne} Jørgen Perssen thientæ for^{ne} syn modherbroder Erick Hoffuindtskyldtt wti for^{ne} Bisp Iffuærs gaardt, tha wor handt en dreng oc ickæ syn eygen myndug werriig paa then tiidh, mett flere ordh etc. Ther tiil suarett for^{ne} Her Hans Gaass paa sin oc syn moders wegnæ oc berettæ, att Per Erickssen y Wixstrup, Jørgen Perssens fader, hagde først solth Niels Magenssen ¹⁾ tryy pundt landh aff then same gaardtt, handtt then tiidh selluff paa bodhæ wti Wixstrup, som kalliis fierdings jordtt oc bruges en nw tiill samme gaardtt, huilckætt handtt oc beuistæ mett for^{ne} Per Erickssens opne beseglede breff wdgiiffuitt wnder Guds aar mcdlxxxiii, lydendes, som for^{ne} staar, oc att for^{ne} Per Erickssen tackitt for^{ne} Niels Mogenssen fore godh betalling etc. Item ett andett pantebreff wnder Guds aar mcdxcvi, lydendes att for^{ne} Per Erickssen hagde ther ephther pantsett for^{ne} Niels Mogenssen same sin gaardtt wti Wix-

¹⁾ Christine Gaas's (anden) Ægtefælle.

strup for fyrgetiugæ marck, oc skullæ giffuæ hannom ther aarlig skyldtt aff. Item en skøde breff, som for^{ne} Jørgenn Perssen selluff mett flere besegliitt hagde wnder Guds aar mdxii°, lydendes att handtt bekende seg skyldug att were Christinæ Gaasiis two hundrett march danskæ pendinge, oc hagde satt hinde samme gaardtt wti Vixstrup i pantt fore samme ij^c march, som hans fader Per Erickssen wti bode, mett saadan skeell och wilckor, att ther som samme gaardtt ickæ igienn løstes inden Guds legoms dag ther nest ephther kommendes, tha skullæ gaardenn mett all syn rettæ tilligelse inthet wndertagitt were affhendtt, soldtt oc skødt mett samme breff fraa hannom oc hans arffuinge oc tiill Christine Gaasiis oc hines arffuinge tiill ewerdelig eyæ, eyæ skullendes, oc ther som for^{ne} gaardt eller noget hines rettæ tilligelse bleff for^{ne} Christine Gaassiis eller hines arffuinge affwonden ænten wti syskyndt skiftæ eller wti noget retthergang, tha skullæ hun eller hines arffuingæ haffue saa møgitt godtz igienn wti two gaarde paa Lauindtt ligendes wti Magleby, som Jep Sturæ oc Jep Kaare iboe, oc tilhørrer hannom oc hans syskyndæ, oc wdlegges hindæ eller hines arffuinge inden sex wger ther nest ephther, och holle thennom thet skadesløst; oc for^{ne} Jørgen Perssenn hagde tilbundiitt seg eller sine arffuingæ att frij oc fuldtkommeliig tilstaa for^{ne} Christine Gaasiis oc hines arffuingæ for^{ne} gaardtt mett all syn retthæ tilhørring fore huer mandtz tiltall tiill ewich tiidh, om handtt ey igien løstes som forsc^{tt}, oc tackitt hindæ fore godtt betalling wti allæ maade etc. Tiisligeste i rettæ lagde for^{ne} Her Hans Gaass ett tings wittne aff Gudme herritzting wnder Guds aar mdxxxviii°, lydendes att x mendh, som waare barnfødhæ vti Wixstrup sogen, mett for^{ne} Jørgenn Perssenn hagde wittnætt huer serdelliis mett two opracktt finger, oc badh thennom saa Gudth tilhielpæ, att for^{ne} Jørgenn Perssen wor then dag elluff oc fyrgetiugæ aar gammell oc mere, oc ickæ myndhæ, oc ingen hagde ildtskiidt eller kiertt paa sammæ gaardtt ther tiill tingæ wti xl aar oc meræ etc., som samme breffuæ ythermere wduiser oc indeholder. Oc ephther thet wittnesbyrdtt

oc for^{no} Jørgenn Perssens skødebrevs datum att regnæ, tha findes handtt then tiidh att haffuæ weritt xx aar gammell. Oc sathæ for^{no} Her Hans Gaass wti rettæ, om handtt ey tha wor syn eygenn werrig, mett flere ordtt etc., om huilcken sag the gaff thennom i rettæ paa begge siider. Tha ephther tiltall, gensuar, breffuæ etc. wor ther saa paa sagtt fore rettæ, att samme skøde, som for^{no} Jørgenn Perssen saa selluff besegliitt oc wdgiffuitt haffuer, bør wedh sin fulde magtt att bliffuæ, oc for^{no} Christinæ Gaasiis oc hindes arffuingæ samme gaardtt wti Wixstrup mett al syn rettæ tilliigelse att nydhæ, brugæ oc behollæ tiill ewerdelig eyge ephther hindes breffs lydelse. Datum Ottense die corporis Christi, presentibus Her Magnus Gøyæ, Her Tyggæ Krabbe, Her Prøbiørn, Her Axell Bragde, Her Claus Bilde, Her Knudh Rudh oc Magnus Munck. [1539].

18.

1539. 6te Juni. I en Sag mellem Ejler Rønnov til Hvidkilde og Peder Gødsen i Galtbjerg om en Jord, kaldet Lyndhave, i Balslev Sogn i Fyn, blev Jorden tildømt den første, med Forpligtelse til at betale en aarlig Afgift af samme til Balslev Kirke.

Eyler Rønnowff tiill Hwidkielldh och Peder Gødssenn y Galttbierig, Her Jens Nielssen sogne prest i Balsleff, Jens Findssenn och Jens Hanssen, kyrcke weriger ibidem, mett theres breffue oc bewisning.

Vor skickætt fore os Eyler Rønøw oc hagne i rettæ steffntt Peder Gødssen etc. mett theres breffue oc bewisning och tiltallitt for^{no} Per Gødssen fore en jordtt kalles Lyndhaffuæ, som handt kiender seg weedh att skullæ were kommen fraa hans foreldere, som dødth [er, oc] altiidh haffuer weritt brugtt tiill Mattz Hattz gaardtt wti Balsløff, huilckett och for^{no} Her Jens sognepresten selluff bestodh, dog ther pleyær aarlig att gaa ix sk^{er} bygh aff for^{no} Mattz Hatz gaardtt tiill samme Balsløff kirckæ; oc i rettæ lagde Eyler Rønøwff ett sogne wittnæ aff Balsløff sogne steffne, lydendes att meningæ sognæ mendtt hagne wittnett alle endrectelig paa

theres troff oc sandhett, att alltt thennom kandtt myndes tha haffuer for^{ne} Lyndhaffuæ weritt brugtt tiill then gaardtt Mattz Hatt nw wti boer, oc er thennom oc witterliigtt, att hweritt aar, alth thennom myndes kandh, tha er ther wd-giiffuit ix sk^{er} bygh tiill jordskyldhitt tiill Balsløff kyrckæ aff for^{ne} gaardtt, Mattz Hatt nw iboer etc. Tiisligeste ett stocke neffntt aff Wendshertrittz ting, lydendes att xii dannemendtt hagde witnett ephther the elste dannemendtt, som tha tilstede waare tiill tingæ, oc ephther menige herritzmendtt, att the haffue aldrig hørtt Per Gødssenn eller hans søn Hans Perssenn eller nogenn anden giiffue ildskenn eller klaffuæ paa Lyndhaffuæ wti Frue Mettæ Marquordtz tiidh eller och i Her Marquordtt Rønnowffs tiidh i nogen maade, før endh nw om fiire aar moedt for^{ne} Per Gødssen oc Hans Perssen ther paa klagde etc., som sammæ breffuæ ytthermere wduiser oc indhæholder. Ther tiill swaritt for^{ne} Per Gødssenn, att samme jordtt wor giiffuen tiill kyrckenn aff hans foreldernæ, oc hagde ther dog ingen beuiisning paa wdenn theres kyrckes jordtbog, som stodt screffuit wti, att same jordtt skullæ were giiffuen tiill kyrckenn, som dog ingen kundæ rettæ seg ephther etc. Om huilckenn sag the gaffuæ thennom i rettæ paa begge siider. Tha ephther tiltall, gensuar etc. wor ther saa paa sagtt fore rettæ, att for^{ne} Eyler Rønnow skall sammæ Lyndhaffuæ nyde oc beholle tiill for^{ne} Mattz Hatts gaardtt, som hun her tiill brugtt er, oc for^{ne} ix sk^{er} byg aarliige her ephther redeligæ wd att giiffues tiill for^{ne} Balsløff kyrcke aff for^{ne} Mattz Hattz gaardtt, som her tiill giortt er. Datum Ottensæ sexta feria post Corporis Christi, presentibus Magnus Munck, Peder Ebbessenn, Claus Erickssen oc Niels Langæ. [1539].

19.

1539. 8de Juni. Hr. Jens Eggertsen, forhen Kannik i Odense, havde i sin Tid stiftet et S. Knuds Alter i S. Albani Kor smst. Nu var Alterets Kapellan død, og Christiørn Lavritsen, en Søstersøn af Alterstifteren, gjorde Krav paa en Gaardpart, som hørte til det Gods, hvorpaa

Alteret var stiftet. Men da det bevistes, at Indkomsten af Altergodset var henlagt til Hospitalet i Odense, blev Fordringen underkjendt.

Wor skickett fore oss Chrestiern Laurissenn oc hagde i rettæ steffnt Hans Brun borger i Ottensæ oc tiltalliitt hannom fore en partt wti then gaardtt handh wti boer, som wor giffuen tiill S. Knudtzs alther y S. Albani kyrcke oc ther pleydhæ att gange wdaff aarlig skyldh, oc berettæ, att hans moderbroder Her Jens Eggerttsen, som wor Canyck her y Ottense, hagde stighett oc funderett ett vicarij wti S. Albani koer her i Ottensæ oc giffuitt ther godts tiill, oc en partt aff samme gaardtt Hans Brun wti boer wor ther oc tilgiiffuitt, som fundatzenn ther om ytthermere wduiser oc indeholler, oc ytthermere berette, att capellannen, som samme vicarij wti forlening hagde, er nw dødth oc affgangen, oc menthæ ther fore, att godzitt burdhæ att komme hannom tiill, mett flere ordt etc. Tiisligeste tiltalliitt hannom for en dom, som oss elsk^e Erick Kromedige mett flere godhemendt hagde wdgiiffuitt, fore att the hagde dæmptt then skyldtt, som aff samme partt aff Hans Bruns gaardtt aarlig gange skulle, her eptther att giffues tiill Hospitalith i Ottensæ etc. oc mentæ att hannom wor ther mett skeedh wrett. Ther tiill svariith for^{no} Hans Brun oc i rettæ lagde ett hogborne fyrstes K. Fredericks wor kiere herre faders (salig mett Gudh) hans breff, lydendes att hans naade hagde wntt oc tilladett for^{no} Hans Brun, hans bustrw oc theres arffuinghæ att nydhæ bruge oc beholle for^{no} gaardtt handtt wti boer mett huse oc all synn rette tilligelse inthett ther aff wnder-tagett i noget maadhæ, mett saa skeell att the selffuer skulle bygge oc forbedre samme gaardtt oc holle then wedh magtt oc giffue ther aff aarlig tiill for^{no} alther i S. Albani koer iij marck danske pendinge tiill godhæ redhæ om paaske tildhæ. Tiisligeste etth dombreff, som Erick Krommediige, Jørgen Quitzow, Anders Erichssen, Jahan Brockenhus mett flere hagde wdgiiffuitt, lydendes, att the hagde tildæmptt Hans Brun, hans hustrw oc theres arffuinge, arffuinge eptther arffuinge, att nyde, brughæ oc beholle for^{no} gaardtt mett hus

oc all syn rettæ tilligelse epther hans breffs lydelse, oc hues pendinge som handh wdgiffuit haffuer tilforne tiill for^{ne} alters vicariie, som er iij marck, thennom skall handb, hans hustrw oc theris arffuinge her epther giffue aarlig tiill hospitallitt wti Ottense wden hindher eller giensigelse, saa lenge wij anderledes wille sambtycke om kiøbstatt godtz, som saa tiill vicarier giffuitt er etc. Framdellis i rettæ lagde handtt vortt eygitt stadfestelse, som epther vor eygen befalling wdgangen wor, lydendes att vij haffue fultbyrdtt oc sambtycktt oc stadfestt for^{ne} vor herre faders breff oc gode mendtz dom vedh theres fulde magtt att bliffue, som the vduise oc indeholler, om huilcken sagh the gaff thennom i alle rettæ paa begge siidher. Tha epther tiltall, giensuar, breffue, beuisning oc sagens leylighett sagde vij ther saa paa fore rettæ, at for^{ne} Hans Brun, hans hustrw oc theres arffuinge, arffuinge epther arffuinge, bør att nydhæ, bruge oc beholle for^{ne} gaardtt mett hus oc bygningh oc all synn rette tilliggelse epther vor herre faders, vortt eygitt oc godemendtz breffs lydelse, oc giffue ther aff aarlig tiill hospitaliitt iij march epther for^{ne} godemendtz doms lydelse, saa lenge vii anderledes sambtycke om sliig kiøbstedh godtz, som saa till vicarier giffuitt er. Datum Ottense Dominica post Corporis Christi, presentibus Her Offue, Magnus Munck oc Jacob Brockenhus. [1539].

20.

1539. 24de Juni. Sognepræsterne og Kirkeværgerne til Lyndelse og Rolsted Kirker sagsøgte Fru Cecilie, Henning Valkendorfs Efterleverske, fordi hun forholdt deres Kirker noget Landgilde, og de fik Rettens Medhold.

Vor skickett [fore oss] Her Chrestiern Perssen sogneprest tiill Lundløssæ, Her Jens Synckessen sogne prest tiill Rolstedt, oc Kyrckæ weriiger ibidem, oc hagde i rettæ steffndtt frue Cicille Henning Walckendrups eptherleffuerske oc tiltalliitt hinde fore noget landgilde, som hun haffuer behindritt theres kyrcke fore wti nogle aar etc., mett flere ordtt, oc wor

hindes mynduge fogiitt Myckell Jude her tilstede, oc sagde, at Jahan Friis wor hindes mønduge werrig, oc hagde dog ingen anden beuisning, som samme sag anrørde wti noger maadhæ. Tha epther slig leylichett sagde wij ther saa paa fore rettæ epther wor ordinantzes lydelse, att for^{ne} Lungløssæ oc Rolstett kyrcker bør att nydhæ, bruge oc beholle all theres landgilde, som for^{ne} kyrcker nw wti were haffuer oc aff Arildz tiidh hagtt haffuer wden all hinder eller giensigelse, tiill saa lenge for^{ne} frue Cicille eller nogen anden kandh wyndnæ for^{ne} kyrcker thet fraa epther logen oc mett breffue oc sigell. Datum Ottense die Joannis baptiste, presentibus nogle aff wortt elsk^e raad oc gode mendh. [1539].

21.

1539. 25de Juni. Da Hr. Joachim Knudsen (se Nr. 13) klagede over Hr. Predbjørn Podebusk, at han forbød Tjenerne til S. Karine Alters Vikarie i Vor Frue Kirke i Odense at yde ham Landgilde af Altergodset, hvormed han var forlenet af Niels Brok, saa kjendtes han berettiget til at nyde Vikariets Indtægt i sin Livstid, men efter hans Død skulde Godset tilfalde Stifterens Arvinger.

Vor skickelt fore oss Her Jachim Knudssen oc beclagitt seg fore oss, att Her Prøbiørn Podebusk haffuer forbodett the thienner, som thienne tiill sancte Karynnæ alter oc vicarij wti wor fruæ kyrcke her wti Ottensæ, att yde eller giffue hannom nogiitt landgilde, oc haffuer ingen rente faaett aff samme vicaris landgillde wti iiij aar, endog att handtt samme landgilde langtiidh tilforne opborett haffuer oc hagtt same vicarij wti heffdt oc forlening wt aff Nis Brock (hues siell Gudh naade etc.) oc hordeligen beclagitt, att for^{ne} Her Prøbiørn paa synæ daatther børns wegnæ Niels Brockes haffuer ladiitt giøre aaholdtt paa saadant landgilde, som the pleye hannom att ydhæ paa samme vicaris wegne, oc alle thienner sidde igien mett iiij aars landgilde, som handtt beuiste fore oss mett breff oc sigell etc. Ther tiill suarett for^{ne} Her Prøbiørn paa synæ datther børns wegne Nis Brockes oc sagde, att handtt wiiste ey andett, endh Her Jachim

Knudssen hagde faaet samme landgille oc rente, oc her epther skulle hannom ingen hinder giøres paa samme landgilde, epther presentacions breffs lydelse etc., mett flere ordtt som ther om paa begge sider emellom wor, om huilcken sag the gaffue thennom baade i alle rette. Tha epther tiltall, giensuor etc. sagde wij ther saa paa fore rette, att epther thij sadan aarlig giifft oc landgilde er then rente oc rettighet, som pleyer atth ydes tiill samme vicarij, tha tilfunde wij for^m alters oc vicariis thiennerer her epther att ydhæ oc antworde for^m Her Jachim Knudssen samme aarlig rennte oc landgilde som tilstaar, oc tiltalle thiennerne fore bagstade, som igienstaar, oc for^m Her Jachim Knudhssen her epther syn liifs tiidh wdh att nydhæ oc beholle hues aarlig landgilde, som samme thiennerer plictug ere wd att giffue tiill gode redhæ epther vor ordinantzes lydelse, oc siden samme godz att komme tiill rette arffuinge igien epther presentatzens lydelse. Datum Ottense quarta feria post Joannis baptiste, presentibus Her Axell Bragde, Her Offue, Her Holgertt, Her Axell Wgerup oc Magnus Munck. [1539].

22.

1540. 27de April. Niels Clemetsen (Christiern II's højtbetroede Mand) havde i sin Tid stiftet et Vikariedømme til S. Nicolai Alter i det ny Kapel i Viborg Domkirke, og dermed var Hr. Oluf Libbert forlenet; men Rasmus Clemetsen, Niels's Søn, havde mageskiftet en af de Gaarde bort, som hørte til Vikariet. Niels Clemetsens Arvinger bleve nu dømte til at erstatte Hr. Oluf Libbert Indtægten af denne Gaard.

Vor skickett for oss paa vortt Retthertingh oss elsk^e Her Oluf Libberth paa then eene och Christiern Hardboe til Refstrup och Per Lassen raadmandt y Viborgh paa Anne Niels Clemetzens eptherleffuerskes och alle Niels Clemetzens arffwinges wegne paa then anden siide. Och vor y goer theres retthe sietthe wge dagh att møde, som for oss bewiist wor met vor sex vgers steffning, och the paa begge siider bestodt. Och tiltalett for^m Her Oluff Libbertt for^m Christiern Hardboe och Peder Lassen for noget

gotz liggendes till ett Vicarijdom, som Niels Clemetssen stiftthett och funderetth y Viborgh domkierckij, som hanum forlentt er och the holde hannem fore emodt hans forlenings breff och landztings dom, handt ther paa haffuer. Och y retthe lagde ett fundatz breff, liudendes att Niels Clemetssen haffuer stiftthett och funderetth et Vicarijdom tiil Sanctj Nicolaj altare y then nye Capelle y Viborg domkyrcke, och tillagdt nogett gotz ther till, som er en gaardt y Rindzherrit kallis Hwolriiss, en gaardt y Vardsyssell kallis Rabeck, en gaardt y Hardsysell kallis Gullestrup, mett noghre boder och stienhwsse vdi Wiborgh, mett saadan skiell och vilkaar, att ther skulde holdis iiij messer huer wghe for for^{ne} altar, och vigilie huer mandagh met ix lectier met iiij presther wdj for^{ne} Capelle, och giffue ther presthen aarlig wdaff xxviij marck pendinge och j t^o smør till renthe; och ther som samme renthe icke redeligh wdkom huer Sti Michels dagh, tha skulle gotzett, samme renthe affganger, følge presthen och altarett. Ther till mett ett dom aff Viborgh landztingh, liudendis att for^{ne} Vicariedom vor for^{ne} Her Oluff Libbertt till dømph met alle syn rettighedt att haffue, nyde, bruge och beholde ephther Niels Clemetzens fundatzes och vor Recesses liudelse etc., som same breffue ythermere wduiiser och indholder. Och beklagett for^{ne} Her Oluff, att the haffde stedze nw vtj xij eller xiiij aar holdett hanum then halff t^o smør fore, som ther plegher att ganghe wdaff then gaardt y Gullestrup. Och satthe vtj retthe, om hand icke burde att nyde samme vicarij och renthe ephther for^{ne} Fundatzes och wor Recesses liudelse. Ther till swarede for^{ne} oss elsk^e Christiern Hardbo och Per Lassen paa theris och Niels Clemidssens arffuinges wegne, att the haffde stedze ephther fundatzens liudelse giffuit hanom samme renthe vndertaget then j t^o smør, som gick aff then gaardt y Gullestrup. Thi the kunde inthet sware ther till; thij att Rasmus Clemetsen tog samme gaardt fraa altarett, och haffde mageskiift then bortt en anden stedz, och mienthe ther fore icke att stande Her Oluff till retthe. Thesligeste

att thett andett gotz, som ther tillo och funderett er, thett bør them och Niels Clemetzens arffuinghe att haffue vtj theris heffdt och besiddelse och giffue presthen ther aff for^{ne} aarligh renthe, och ey att være plictugh att sware hanum till then halff t^e smør, ephtherthij gaarden war ther saa fraa tagett. Ther till suarede for^{ne} Her Oluff Libbertt oc satthe vtj retthe, att ephtherthij for^{ne} Rasmus Clemetssen saa haffde tagett for^{ne} gaardt y Gullestrop fraa samme alther och vicarie, om thett var saa logligh giordt, att thett burde att haffue machth eller ey, eller om hand burde ther fore att forkortis nogett aff hans renthe och vicariedom ephther wor recesses liudelse. Om huilcken sagh the gaff them y retthe paa bode siider. Tha ephther tiltale, giensuar, breffue, bewiisninge och ephther vor Recessis liudelse sagde wij ther saa paa for retthe: Att ephtherthij Rasmus Clemetssen saa tog for^{ne} gaardt y Gullerstrup och mageskiffthe then bortt seg till gode, och ther mett formindskett Her Oluff Libbertt syn renthe: tha bør thett mageskiffth ingen machth att haffue, och samme gaardt att bliffue hoes then tjeneste, som hwn er tillagdt ephther fundatzens liudelse; och for^{ne} Niels Clemetssens arffuinge att fultgiøre for^{ne} Her Oluff Libbertt syn liuffs tiidt then for^{ne} aarlig renthe, som hanum ther aff bør ephther fundatzens och wor recessis liudelse. Datum Otthoniæ feria 3^a post Cantate, præsentibus Erick Krumdige, Peder Ebbesenn och Mauritz Emicksenn. [1540].

23.

1541. 4de November. Tvende fynske Lensmænd tilligemed Superintenden havde (den 25de Januar 1541) truffet en Bestemmelse angaaende Præsternes Lønning i Svenborg. Ved denne var Indtægten af S. Anne Alter i Vor Frue Kirke henlagt til Underholdning for Kapellanen smst.. Men da Sognepræsten, Hr. Hans Gaas, ogsaa benyttede denne som Kapellan ved sin Annexkirke Egense, vilde Oldermænden for S. Anne Gilde formene Kapellanen at nyde Alterets Indtægt. Dette paataltes af Hr. Hans Gaas, som fik Dom for, at Kapellanen skulde beholde den ham tillagte Indkomst.

Vor skicket for oss paa wort rettherting oss elsk^e Her

Hanss Goess sognepresth i Swinborg oc hagde i rette steffnth Mattz Persen burger ther sammestetz, som sagde seg atwere aldermandt till sancte Anne gilde, oc tiltallit hannum for handt forbiuder Capellanen tiill wor frue vdj Suynborg then renthe fore, som tilforn laa till sancte Anne alter i wor frue kircke, som hand berette ther beløber wedt xxxij m^l vj β , huilcken renthe oss elsk^e Erich Krumme-diig, then tiidt wor embitzs mandt tiill Nesbyhoffuitz len, Michel Brockenhus, wor embitzmandt til Nyborg, oc Mesther Jørgen Jensen, Superintendens vdj Fyen sticht, epther wor befalling hagde tillagt for^{ne} Capellan til wor frue for then tieniste, handt ther giøre skulle, som nw for oss beuist wor med for^{ne} godemendz breff oc sigil ¹⁾). Ther til suarit for^{ne} Mattz Persen, at samme Capellan gjør oc thienste till Egense kircke for Her Hanss Goess, oc mienthe, at the ey wore plichtuge atløne hannum aff samme renthe for then tienste, wdhen handt eniste wor Capellan til wor Frue. Till huilcket Her Hanss Goess suaret, at for^{ne} wor frue kircke oc Egense kircke er anexeret til hobe oc handt self lønner Capellanen for then tieniste, handt gjør till Egense, som handt for oss giorde beuiseligt. Tha epther tiltall, gensuar oc sagens leiglighed wor ther so paa sagt for rette, att then skick, for^{ne} godemendt epther wor befalling tiill bode sogne kircker i Suynborg giordt haffuer, bør wedt magt atbliffue, och huilcken Capellan som sognepresten haffuer fest till for^{ne} wor Frue kircke i Suynborg, hannum bør atnyde oc beholde al then renthe, iordt, skyldt oc huss-leye, som Capellanen tiill sancte Anne alter tiilforne haffdt haffuer, oc for^{ne} Capellan epther for^{ne} godemendz skick selluff wpatkreffue samme renthe, oc ther som for^{ne} Capellan gjør nogen tienniste tiill Egense for Her Hanss Goess eller hans eptherkommere presther, tha skall thet were hannum fritth wndt oc tilladit, oc for^{ne} Mattz Persen

¹⁾ Det her paaberaabte Brev findes trykt i Aktstykker udg. af Fyens Stifts literære Selskab. I, 117.

epther sin egen bepflichtelse atgiøre wore lensmendt oss elsk^e Jacob Hardenberg och Michel Brochenhuss regenskab for huis renthe handt ther aff wpbaaret haffuer, siiden handt belønthe then prest, som holdt messe for samme altere. Datum Ottense 6ta feria post Omnium sanctorum. præsentiibus Jahan Friiss, Erich Banner, Jacop Hardenberg; Her Otte Krumpen, Michel Brockenhus oc Jacop Brockenhus. [1541].

24.

1542. 2den Maj. Herredagsdom, hvorved det afgjordes, at en Person, der var klostergiven, men som var død, inden Prøveaaret var tilende, ikke skulde regnes for Kløstermand, men gaa i Arv, som om han ikke havde været klostergiven. Sagen angik en Ludvig Schel, der var død som Novits i Ry Kloster i Sønderjylland.

Vor skicket for os paa wort retterting oss elsk^e Axell Nielsen, wor mandt oc thienner, po sin høstruis vegne po then enne, oc oss elsk^e Niels Scheel, vor mand oc tienner po then anden side, epter som the for oss aff gode mend vor indfunden, oc tiltalet Axel Nilsen po sin høstrus vegne for^{ne} Nils Schell oc hans halffbroder Loduich Schell, som schulle værett indgiffuen i Ry Closther, oc ther for menthe, at eptherthi han vor clostergiffuen oc hagde anamet kape oc kiil ¹⁾, at hand ey motte erffue, oc i rette lagde nogle breffue lydendes, ath handt hagde som ett-gott barn lefft sit liiff ther inne sin liffs tiidt, oc vor ther begraffuen; dog samme breff ey bemeldte, huor langtid hand ther inne vor, men han sagde, at han ther lenger vor endt prøffue aar, oc ey thet anderledis kunde beuise, mett flere ord etc.

¹⁾ Betydningen af dette Ord kjender jeg ikke. Men i et Dokument fra 1560 (Aktstykker og Breve, Tillæg til Univ. Hist. 1538—1621, S. 106) omtales »enn blaa mackeer kiortel, wnder foerit medth floin keel«, hvor det samme Ord synes at komme igjen i en noget anden Skikkelse. I Ped. Palladius's Forkludede Høsedjævel 1556 Bl. E 4 forekommer følgende Sted om en Udpyntning af Hosebrogen eller Buxerne: »Kilen er ocsaa vdstafferet, ligesom der hængde honning ved«. Molbechs Forklaring (Dansk Glossarium S. 430) af dette Ord er neppe rigtig.

Ther till suaret for^{no} oss elsk^o Niels Schell oc berette, at then tidt hans halffbroder for^{no} Loduich Schell kom vdj Ry Closter, tha vor han ett vmyndigt barn oc vor ther nogen stundt vdj hans prøffue aar, oc førre samme hans prøffue aar vde oc forgangen vor, tha sich han pestlentze oc døde ther inde, j fierding aar epther at handt vor ther ind kommen, oc ey handt hagde giortt sin eedt oc løffte i noger mode, eller hand bleff eller ey, som han her for oss mett conuentz breff strax beuiste vnder Gudz or vdgiffuet 1528, lydendis i lige mode som han berette, oc menthe ther for, at hand ey vor so clostergiffuen eller regelbunden, at han ey vell motte stande i arff som the andre systre, mett mange flere ordt thennum emellom vor. Tha epther sagens leylighed oc epterthj for^{no} Loduich Schell ey hagde været i Closther sit prøffue aar tiill ende, men ther for innen døde oc aff gich, oc været vmyndig barn, [tha] handt ther indkom, oc ey hagde giortt nogen eedt oc bolffre ¹⁾, epther som en Clostermandt burde atgiøre, dog han hagde tagit tieris kledder, tha ssagde vy ther so po for rette, at for^{no} Loduich Schell bør at gange vdi arff so vell som the andre sødskindt, emeden han ey vor sit prøffue aar vd oc ey heller giorth edt eller løffte epter theris regels vidtagt vtj noger mode. Datum Ripis Tissdagen nest epter Sanctorum Philippi et Jacobi dag. Nærværendes oss elsk^o Her Mogens Gye, Jahann Friiss, Erich Banner, Her Jørgen Friiss, Mogens Mwnck, Per Ebsen, Jacob Hardenbiere vor mendt oc rodt, Michell Brochenhuss, Jens Tamsen oc Jens Mogensen wore mendt oc thiennere. [1542].

¹⁾ Ogsaa om dette Ord maa jeg tilstaa, at det er mig fremmed og ubekjendt.